

**IETS OVER DEN WIJNHANDEL TE UTRECHT,
IN DE 13de EN 14de EEUW.**

Wie de zeden van het voorgeslacht wil kennen, moet zich getroosten in het stof der vorige eeuwen om te wroeten, en uit stukken van meer of van minder algemeen belang alles op te zamelen, wat hem met der vaderen leefwijze bekend kan maken. Het gelukt echter niet altijd, dat, wat men wenscht, te vinden, maar ook even dikwijls wordt daardoor de aandacht bepaald op iets, waarop men vroeger weinig acht geslagen had. Zoo ging het ook den steller van dit stukje, die, geheel iets anders zoekende, het een en ander omtrent den plaatselijken wijnhandel te Utrecht vond, dat hij merkwaardig genoeg achtte, om aan het publiek mede te deelen.

Het gebruik van wijn is reeds eeuwen oud; maar niet overal werden zij, die daarmede hun bijzonder voordeel beoogden, zoo naauwkeurig binnen de grenzen van pligt gesloten, als zulks te Utrecht plaats vond.

In 1388 (vrijdag na St. Remigius) dreigde de Raad der Stad iederen wijnverkooper, die slechte maat gaf, niet mat, of wijn uit twee vaten vermengde, met eene geldboete. Ieder moest zijne wijnherberg (taverne) in zijnen kelder hebben. Twee bedienden mochten daar aanwezig zijn, één tapper en één roeper. De dienstpligt van dezen laatste bestond in het aanprijzen der wijnen, en dit niet alleen binnen, maar ook buiten den kelder zijns meesters. Het was hem echter geenszins veroorloofd, om, wanneer hij hiermede bezig was, wijn met zich te voeren en evenmin, om, als hij in geene dienst was, dien te laken of te prijzen.

Deze soort van handel schijnt nog al eenig voordeel opgeleverd te hebben, daar men het tevens noodig achtte, om het getal der deelgenooten in elke compagnieschap (veynootschap) te bepalen. Meer dan vier mochten er niet zijn: waarschijnlijk om de invordering der belasting en, der keuren des te zekerder en gemakkelijker te maken. Het meest van allen was men er echter op uit, om de vermenging en vervalsching voor te komen; iets, dat inderdaad de waakzaamheid van een zorgelijk bewind verdient. Zadersche of westersche (dat zijn: Fransche, Spaansche, Italiaansche) wijnen mochten in geene vaten, waarin Rijsche wijn geweest was, gedaan, en nog veel minder met Rijnwijn, Malvasije of Clared vermengd worden. Zelfs moest men de eersten in eenen geheel afzonderlijken kelder bewaren.

In het algemeen was het op gestrengte straf verboden, om den wijn met eenig kruid of met iets anders, hetgeen de Raad niet had goedgekeurd, te vermengen, ja zelfs, om hetgeen in eenen aangebroken legel (eene flesch of een klein vaatje) overgebleven was, bij eenen anderen, insgelijks aangebrokenen, te gieten. Tweemaal in het jaar gingen vier leden van den Raad de kelders in persoon

opnemen en verboden den wijn, dien zij ontijdig achtten, te verkoopen, terwijl zij den vuilen den bodem deden inslaan. In 1451 bepaalde men, dat in elken kelder maar één soort van Rijnwijn zijn mogt, en tien jaren later, dat hij, die Rijnwijn verkocht, geen wetersche of andere soorten hebben mogt, en zoo ook omgekeerd, die in deze handelde. Men mogt ook slechts één vat te gelijk opsteken.

Men was te Utrecht ook reeds vroeg gewoon, om de meer en meer toenemende Wijnconsumtie ten voordeele van Stads kas te doen strekken. De belasting werd percentsgewijze geheven en wel bij de tiende of twaalfde penning of meer van de waarde des Wijns. Deze belasting werd verpacht. Zij echter, die onvoorziene schade aan hunnen voorraad leden, ontvingen korting van dezelve, terwijl dan ook niemand meer Wijn hebben mogt dan den „Sijsmeesteren” (accijnsmeesteren) bekend was. De Wijn werd evenals in lateren tijd door eenen Stads Wijnroeier geroeid. Als eene bijzonderheid mogen wij hier opteekenen, dat deeze post in 1446 verloot werd. Bij die gelegenheid kostte ieder lot twee ponden, en was men zoo beducht voor de losbandigheid eener groote menigte, dat men reeds van te voren daartegen ten ernstigste waarschuwde.

Deze belasting was, hoe goedkoop in die dagen ook alles zijn mogt, nog al drukkend. Men beschouwde dan ook den vrijdom daarvan als een hoog voorrecht. Zoo werd dezelve door de Utrechtsche Regeering aan Heer Jan van Renesse van Rijnauwen, ter belooning van de diensten, welke hij in de twisten tusschen Bisschop Zweder van Kuilenburg en den Postulaat Rudolph van Diepholt, aan de partij van den laatste bewezen had, verleend. Een zeer oud afschrift van dezen giftbrief is nog te Utrecht voorhanden.

Het stads Bestuur bepaalde zich niet alleen, om tegen vervalsching des wijns te waken, of belastingen te heffen; maar zorgde tevens, dat de Wijnverkoopers geenen te hoogen prijs vorderden. Deze werd van stadswegen (reeds in 1388) vastgesteld. In 1461 zette men dien van een mingel blanken wijn op twee Cromstaerten: een toenmalige munt van zeer geringe waarde.

Over het geheel zien wij uit dit alles, dat de Utrechtsche Regeering, aan de eene zijde den handel en nering der ingezetenen bevorderende, aan den anderen kant met vaderlijke zorg voor de gezondheid en het welzijn harer burgers waakte, en dat wel in eenen tijd, die zoo rijk in onlusten was en de aandacht des Raads vaak op geheel andere zaken bepaalde.

V. in de *Avondbode* van November 1837.